

Ranka Jeknić, asistentica
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

**Nicholas Abercrombie, Stephen Hill, Bryan S. Turner:
RJEČNIK SOCIOLOGIJE, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb,
2008., str. 568.**

Kada bismo za ovaj „Rječnik sociologije“ konstatirali kako je to „rječnik kojeg se dugo očekivalo“ ili „rječnik koji nam je dugo nedostajao“ možda bi se neupućenom čitatelju takva tvrdnja učinila pretjeranom, ali ona to nije kada znamo da je riječ o prvom prevedenom rječniku sociologije u Hrvatskoj, te utoliko i prvom takvom rječniku trideset godina nakon što je priređen prvi domaći rječnik sociologije (Milan Bosanac, Oleg Mandić, Stanko Petković: „Rječnik sociologije i socijalne psihologije“, Informator, Zagreb, 1977., str. 715.).

Pred nama je dakle prvi prevedeni rječnik sociologije u Hrvatskoj nakon praznine od tridesetak godina, i to „Rječnik sociologije“ Nicholasa Abercrombiea, Stephena Hilla i Bryana S. Turnera, uglednih britanskih sveučilišnih profesora sociologije sa Sveučilišta u Lancasteru (gdje je do umirovljenja radio Nicholas Abercrombie), Sveučilišta u Londonu (gdje je Stephen Hill direktor Royal Hollowaya), i Sveučilišta u Cambridgeu (gdje je do 2005. radio Bryan S. Turner). Oni su dosta međusobno surađivali o čemu najbolje govore njihova zajednička djela poput „The Dominant Ideology Thesis“ (1980), „Sovereign Individuals of Capitalism“ (1986) i „Dominant Ideologies“ (1990), a rezultat takve uspješne suradnje je i ovaj rječnik koji je prvi put objavljen 1984., da bi 2006. godine doživio svoje peto izdanje i u izvorniku nosi naslov „THE PENGUIN DICTIONARY OF SOCIOLOGY“ (Penguin Books, London, 2006.), ili, *Penguinov Rječnik sociologije*.

„Rječnik sociologije“ Nicholasa Abercrombiea, Stephena Hilla i Bryana S. Turnera, za hrvatsko izdanje uredili su **Jadranka Čačić-Kumpes i Josip Kumpes**. Na njegovoj pripremi sudjelovao je velik broj naših znanstvenika i stručnih suradnika iz područja sociologije, odnosno u prevođenju rječnika za hrvatsko izdanje sudjelovali su: Jadranka Čačić-Kumpes, Benjamin Čulig, Snježana Delalić (koja je i glavna urednica), Mirjana Banda, Neven Dužanec, Goran Goldberger, Višeslav Kirinić, Sven Marčelić, Đurđa Mikulić, Belmondo Miliša, Dunja Potočnik, Tamara Slišković, Dinko Telečan, Paulina Tomić, Tanja Vučković i Krunoslav Vukelić, a uređenju su savjetima, sugestijama i prijedlozima pomogli i stručni savjetnici: Ognjen Čaldarović, Benjamin Čulig, Rade Kalanj i Vjeran Katunarić. Oni su uložili mnogo truda kako bi „rasvijetlili pojamovnu situaciju u okviru sociologije kao discipline, uključujući i posebne sociologije, te razjasnili za sociologiju propedeutički važne pojmove srodnih disciplina“, a njihov uloženi trud na „standardizaciji stručne terminologije“ dobija posebnu težinu kada znamo da nije riječ o nekom skraćenom izdanju, već izdanju koje obuhvaća širok spektar

od preko tisuću socioloških pojmova, termina, značenja, škola, autora, natuknica i unakrsnih uputnica koji su predstavljeni klasičnim rječničkim abecednim redom na gotovo 600 stranica.

Pisanje i izrada rječnika nije nimalo lagan zadatak, a ono što autori *Penguinovog Rječnika sociologije*, kao i urednici hrvatskog izdanja posebno ističu kao poteškoću pri pisanju i uređivanju rječnika jest neprestano mijenjanje predmetnog područja, odnosno potreba obuhvaćanja svih važnih socioloških pojmova koja treba „uspostaviti ravnotežu između novih intelektualnih rasprava unutar discipline koja se razvija, što s jedne strane zahtijeva uključivanje novih natuknica o suvremenim pitanjima koja se smatraju važnima i trajnima, a s druge uvažavanje važnosti klasične sociološke tradicije“. Ne treba posebno napominjati kako se upravo zbog toga rječnici redovito dopunjavaju i aktualiziraju svakih nekoliko godina. Potrebu aktualiziranja rječnika autori ilustriraju složenim pojmom modernosti. Naime, dok se 1980-tih „podrazumijevalo da se modernost neizbježno razvija u smjeru racionalizacije“, danas ili u 21. stoljeću svjesni smo „ponovnih oživljavanja religije, pogotovo njezinih radikalnih ili militantnih oblika“. Sedamdesetih godina 20. stoljeća sekularizacija se isticala kao glavni trend modernosti, no danas se „više bavimo razumijevanjem novih religija, političkih religija, fundamentalizma i religijske obnove“. Nove rasprave unutar discipline, te potrebu redovitog dopunjavanja, razrade i aktualizacije rječnika možemo još ilustrirati i pojmovima i procesima poput *modernizacije, višestrukih modernosti, kulturnog zaokreta, nacionalizma, transnacionalizma, globalizacije, antiglobalizacije, identiteta, novih ratova, postmodernizma, kriminalne statistike* itd.

Druga poteškoća pri pisanju je pitanje „što isključiti iz rječnika, a ne što uključiti u rječnik“. U tom smislu autori napominju kako se pri tom odabiru ogleda „njihovo mišljenje o tome što smatraju najvažnijim prinosima sociološkoj terminologiji“. Osim toga, rječnik je bio „oblikovan s ciljem da bude informativan, argumentiran i poučan“, te su autori posebno imali na umu intelektualne zahtjeve studenata za „sustavnim natuknicama o ključnim pojmovima, iscrpnom raspravom o glavnim teoretičarima i stručnim komentarom važnih društvenih promjena u industrijskom društvu“. U tome su nedvojbeno uspjeli, i rječnik je vrijedan doprinos kako za studente, tako i za polaznike poslijediplomskih studija, ali i nastavnike, profesore, istraživače i znanstvenike. Ne dakako kao zamjena za čitanje originalnih djela, već kao pomoć pri njihovom iščitavanju, pri pojašnjavanju određenih termina, smještaju određenih autora u određeno područje ili vrijeme, pisanju određenih natuknica, i slično. Konačno, i sami autori čitatelju preporučuju „da se ovom knjigom služe kao vodičem kroz sociološke teme, a ne samo kako bi u njoj pronašli jednostavnu definiciju neke riječi koja ih muči“.

Nadalje, čitatelja treba uputiti na preporuku „Kako se služiti ovim rječnikom“ jer se tu nalaze vrijedne informacije o preporučenom načinu njegova korištenja. Naime, „Rječnik sociologije“ je poput svih rječnika opremljen sustavom unakrsnih uputnica, pa kada se u pojedinoj natuknici po prvi put pojave pojam ili autor koji se odnose na relevantne natuknice, on je označen uputnicom napisanom

malim verzalom. Nadalje, osim tih uputnica, na kraju svake pojedine natuknice nalazi se popis drugih, relevantnih natuknica koje se također mogu pročitati i biti od velike pomoći pri određenju određenog pojma, procesa, autora i sl. Ilustrirat ćemo to primjerom određenja *sociologije prava* kao posebne discipline koja se pojašnjava na trideset i šest redaka, pri čemu se unutar samog određenja čitatelja upućuje na iščitavanje pojmova *prirodno pravo* i *sekularizacija*, a na kraju kratkog određenja, odnosno natuknice, čitatelja se upućuje na sljedeće pojmove: *devijantno ponašanje*, *država*, *Durkheim*, *ideološki aparat države*, *kriminalna statistika*, *kriminologija*, *legitimnost*, *simbolički interakcionizam*, *teorija etiketiranja*, *vlasništvo* itd. Dakako, „neki pojmovi ili imena su tako česti unutar rječnika da se ne označavaju uvijek kao uputnice, a to se osobito odnosi na Durkheima, Marxa i Webera“. Nakon tog popisa natuknica navedena je literatura, odnosno izvor, što je u našem primjeru Baumgartenova knjiga iz 1998. Dakako, čitatelj može prema popisu literature koji se nalazi na kraju rječnika sam provjeriti pune bibliografske podatke (poput izdavača knjige „The Social Organization of Law“ koja je izvor navedene natuknice), a potom provjeriti i postoji li novije izdanje, te što je posebno zanimljivo, vidjeti ukoliko postoji i prevedeno, hrvatsko izdanje. Takva upotreba literature ujedno je i jedna od važnih prilagodbi i izmjena ovog rječnika.

Naime, pri uređenju hrvatskog izdanja u osnovi je zadržan izvorni sadržaj britanskog izdanja, no ipak učinjene su i određene intervencije kojima su urednici hrvatskog izdanja prilagodili i dopunili „Rječnik“, što osim drugačijeg rasporeda riječi u „Rječniku“ kao rezultatu prevođenja uključuje i određene, a za nas kao korisnike rječnika, bitne izmjene. Izdvojit ćemo samo neke od tih izmjena, prilagodbi i dopuna. Prva se odnosi na već spomenutu različitu upotrebu literature od one u izvornom izdanju jer su u britanskom izdanju sve bibliografske jedinice navedene samo na engleskom jeziku (izvorna izdanja i prijevodi), dok su u hrvatskom izdanju svi naslovi bibliografskih jedinica navedeni na izvornim jezicima objavljivanja, uz dodatnu vrijednu naznaku o hrvatskim prijevodima. Nadalje, urednici su na mnogim mjestima u okviru samih određenja natuknica u zagradi navodili i neke druge moguće prijevode pojmova kao one koji se također upotrebljavaju i u nekim slučajevima dali su dodatna kratka objašnjenja. Osim toga, u okviru pojedinih natuknica o autorima, urednici su u uglatim zagradama navodili i neka djela tih autora prevedena na hrvatski jezik, koja se ne spominju u izvornom izdanju „Rječnika“.

Na samom kraju, možemo se složiti da „Rječnik sociologije“ ispunjava zadatak i ciljeve koje su autori postavili u „Predgovoru petome izdanju“, odnosno „Rječnik“ je kao što smo već naveli „informativan, argumentiran i poučan“, jednostavan za uporabu, pruža „opširnu bibliografiju s područja suvremene i klasične sociologije“, kao i natuknice „koje sustavno pokrivaju dane teme, pojmove i autore“, te najnovije podatke o raznim pitanjima, a sustavom unakrsnih uputnica čitatelju je omogućeno istraživanje određenog termina ili autora unutar skupine međusobno povezanih pojmova. Pri tom dakako treba istaknuti i vrijedne izmjene, prilagodbe i dopune koje potpisuju urednici hrvatskog izdanja „Rječnika“, a koje

su pridonijele kvaliteti i boljem služenju rječnikom, što nije bio „ni jednostavan, ni lak“ posao. Utoliko je ovaj „Rječnik sociologije“ koristan doprinos i „dobar temelj za rad na daljnjoj standardizaciji stručne terminologije“, te je nedvojbeno preporučljiv kako studentima sociologije, tako i studentima ostalih društvenih znanosti, polaznicima raznih poslijediplomskih studija, kao i svima onima koji se bave sociologijom i društvenim znanostima.